

KOLIKO UČITELJI LIKOVNE KULTURE U SLOVENIJI PRATE LIKOVNU UMJETNOST? ANALIZA PREMA DOBI I RADNOM STAŽU

Katja Kozjek Varl¹, Jerneja Herzog¹

Primljen: 11. 5. 2023.
Prihvaćen: 8. 12. 2023.

Kvalitetan likovno-pedagoški rad od učitelja zahtijeva stalno stručno usavršavanje te praćenje likovne prakse i likovnih izložbi. Kako se umjetnost mijenja, mijenja se i društvo, a tako i škola. Ako učitelj želi osvježiti sadržaj i približiti ga učenicima, on onda mora pratiti promjene. U ovom članku predstavljamo dio šireg istraživanja u kojemu nas je zanimao osobni interes učitelja za praćenje likovne prakse. Istraživanje je provedeno na uzorku od 84 učitelja likovne kulture u višim razredima osnovne škole iz cijele Slovenije (N=84). Interes učitelja analizirali smo s obzirom na dob i radni staž. Zanimalo nas je jesu li dob i radni staž čimbenici koji utječu na osobni interes učitelja likovne kulture i nastavak njihova profesionalnog usavršavanja. Rezultati pokazuju da učitelji, bez obzira na dob i radni staž, pokazuju sličan interes za umjetničke prakse.

Ključne riječi: *osobni interes; dodatno stručno usavršavanje; vizualna umjetnost; osnovna škola*

Uvod

Likovna umjetnost nam, uz druge sadržaje, nudi priliku da razmišljamo o životu. Osobito sadržaji suvremene likovne umjetnosti odnosno, kako kaže Kemperl (2013), umjetnosti koja se događa sada, tematiziraju aktualna društvena, socijalna i politička pitanja. Tako se kroz

---

¹ Pedagoški fakultet, Sveučilište u Mariboru, Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija. Katja Kozjek-Varl: katja.kozjek-varl@um.si; <https://orcid.org/0000-0001-9381-7447>; Jerneja Herzog: jerneja.herzog@um.si; <https://orcid.org/0000-0002-6006-5143>

sadržaje suvremene likovne umjetnosti može učiti o svijetu u kojem živimo, istraživati svoje kulturno okruženje, tražiti nove mogućnosti izražavanja te iskazivati vlastite stavove i uvjerenja (Kemperl, 2013; Kozjek Varl i Duh, 2017; Herzog, Duh i Krašovec, 2017). Važno je mladima približiti modernu likovnu umjetnost. Za razvoj pozitivnog odnosa prema suvremenoj likovnoj umjetnosti i stjecanje cjeloživotnih kompetencija (*Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*, 2011) nužno je uključivanje sadržaja suvremene likovne umjetnosti u nastavu likovne kulture (Cole, 1996; Venäläinen, 2012). Već je postmodernistički kurikulum (Hardy, 2006) istaknuo važnost suvremenih likovnih praksi i potrebu povezivanja nastavnih sadržaja s aktualnim zbivanjima u likovnoj umjetnosti kroz brojne koncepte i ideje. Školski obrazovni sustav može kroz standardni kurikulum povezati sadržaje različitih nastavnih područja sa sadržajima suvremene likovne umjetnosti, ali to ponajviše ovisi o autonomiji učitelja i njegovom poznavanju potencijalnih mogućnosti suvremene likovne umjetnosti. Zupančič upozorava na to da trenutno važeći kurikulum likovne umjetnosti u Sloveniji još uvijek naglašava tradicionalne načine likovnog izražavanja (Zupančič, 2016). No, ako dublje i šire pogledamo, možemo vidjeti i razumjeti i sljedeći zapis:

»Temeljna zadaća likovnog odgoja je razvoj učenikove likovne sposobnosti (kompetencije), koja proizlazi iz razumijevanja vizualnog (prirodnog, osobnog, društvenog i kulturnog) prostora i izražava se u aktivnoj transformaciji tog prostora u likovni prostor.« (*Kurikul*, 2011, 4)

Suvremena likovna umjetnost upravo se bavi temama iz svakodnevnog života i aktualnim prostorom. Iz tog je razloga potrebno učenike upoznati s umjetnicima koji žive u istom prostoru kao i učenici i dišu isti zrak (Duh, Herzog, Zupančič, 2016). Upravo zbog didaktičkih dimenzija koje suvremena likovna umjetnost nudi, vidimo potrebu njezinog uključivanja u nastavu. Osim bogatstva sadržaja, ona nudi i brojne mogućnosti za poticanje likovno-kreativnog rada te otkrivanje novih načina likovno-kreativnog izražavanja (Duh, 2004; Herzog, 2017; Vann, 2017). Zahvaljujući različitim načinima koje suvremena likovna umjetnost omogućuje, učenici svoje ideje mogu komunicirati verbalno, kroz vlastiti likovni izričaj (Kozjek Varl i Duh, 2020) te također postići ciljeve u skladu s kurikulumom, osobito ako je prisutan interaktivni pristup (Tomljenović, 2015).

Za sve navedeno potreban je stručno osposobljen, motiviran učitelj. Samo takav učitelj može, uz primjeren odabir likovnog zadatka, potaknuti učenike i tako ih intrinzično motivirati za vlastito stvaranje (Kozjek Varl i Duh, 2020). Učenici se ipak mogu susresti s ograničenjima u iskorištavanju svojih kreativnih potencijala (Zupančič, 2006), s obzirom na to da se s novim, suvremenim metodama umjetničkog izražavanja rijetko ili uopće ne susreću (Kozjek Varl i Herzog, 2018.) Iz tog je razloga važno učiteljevo dobro poznavanje suvremenih likovnih djela i različitih pristupa (Ching, 2017), što podrazumijeva redovito praćenje zbivanja na području suvremenih likovnih praksi. Ako je učitelj upoznat s raznolikošću i višeslojnošću koje suvremena likovna umjetnost nudi, moći će odabrati odgovarajuća umjetnička djela te ih pravilno integrirati u pedagoški proces. No, pri odabiru umjetničkih djela, kako navodi Zupančič (2006), potrebno je voditi računa (barem) o nekim kriterijima: a) važnosti autora i njegova djela, b) tipičnosti autora i njegova djela, c) preglednosti radova, d) primjerenosti sadržaja radova i e) praktično-izvedbene primjerenosti radova.

Uz primjerenu interpretaciju odabranih suvremenih likovnih djela učenici mogu oblikovati različite poglede na predstavljene teme i razvijati vlastito kritičko mišljenje, a pritom likovno stvarati. Na to možemo utjecati odgovarajućim pristupima i prikladno osmišljenim likovnim zadacima. Pri tome je uloga učitelja likovne kulture presudna (Ching, 2017) jer se uz odgovarajući pristup moderna likovna umjetnost može uspješno implementirati u kurikulum. Dio primjerenog pristupa koji pomaže u stvaranju pozitivnog stava prema suvremenoj likovnoj umjetnosti jest prijenos aktivnosti s učitelja na učenika (Tomljenović, 2015). Interakcija se temelji na razgovoru (Vahter, 2016), odnosno jednakovrijednom dijalogu (Vrlič, 2002), pri čemu učitelj vodi učenikovo razmišljanje i istraživanje. Takav pristup zahtijeva angažiranog i kreativnog učitelja koji prati aktualna zbivanja te se stručno usavršava na svom profesionalnom području. Premda neka aktualna istraživanja (Zupančič, 2006; Vahter, 2016; Zupančič i Velikonja 2017; Vann, 2017; Kozjek Varl i Duh, 2017; 2020) ukazuju na pozitivan utjecaj na stavove učenika prema suvremenoj likovnoj umjetnosti i suvremenim likovnim sadržajima, u Sloveniji nema dovoljnog uključivanja suvremenih umjetničkih praksi u nastavu (Herzog i Duh, 2013). Moguće je da učitelji nisu dostatno upoznati sa suvremenom likovnom umjetnošću. Također nije zanemari-

vo niti vrijeme i koncentracija koji su potrebni za pripremu sata na temu suvremene likovne umjetnosti, kao i međupredmetnog povezivanja, zatim stalno praćenje likovnih praksi itd. Sve to upućuje na činjenicu da je za nastavu suvremene likovne umjetnosti potreban angažirani učitelj koji uspješno implementira suvremene likovne prakse u nastavu likovne kulture i tako potiče interes učenika za modernu umjetnost.

Iz navedenih nas je razloga osobito zanimao osobni interes učitelja likovne kulture za praćenje aktualnih događanja u njihovom stručnom području. Htjeli smo detaljnije istražiti igraju li čimbenici dobi i radnog staža moguću ulogu u ovom interesu.

Metodologija

Svrha ovog istraživanja bila je utvrditi kakav je osobni interes učitelja likovne kulture za praćenje aktualne likovno-umjetničke prakse. Pretpostavili smo da vlastita posvećenost aktualnim likovnim praksama i kontinuirano stručno usavršavanje pozitivno utječu na učiteljev likovno-pedagoški rad. Na temelju toga formulirali smo opću hipotezu istraživanja:

H_{sp}: Učitelji likovne kulture aktivno prate razvoj i promjene na području likovne umjetnosti i likovnih izložbi.

Također nas je zanimalo utječu li dob učitelja i njihov radni staž na aktivno praćenje kretanja i promjena na području umjetnosti i izložbi likovnog stvaralaštva. Iz toga su proizašle sljedeće specifične istraživačke hipoteze:

H_{st1}: Učitelji su jednako angažirani za praćenje trenutnih događaja bez obzira na dob.

H_{st2}: Na temelju interesa vezanog za različita stilska razdoblja pretpostavljamo da će mlađi učitelji izraziti više afiniteta prema modernoj i suvremenoj likovnoj umjetnosti.

H_{st3}: Pretpostavljamo da će mlađi učitelji pokazati veći interes za daljnje obrazovanje ili samoobrazovanje.

H_{rs1}: Pretpostavljamo da su učitelji jednako angažirani na praćenju trenutnih zbivanja u području likovnih umjetnosti, bez obzira na radni staž.

H_{rs2}: Učitelji s više radnog staža pokazat će zanimanje za različita stilska razdoblja, dok će učitelji s manje radnog staža pokazati veći afinitet prema novijim stilskim razdobljima.

H_{rs3} : Pretpostavljamo da će učitelji s manje radnog staža pokazati veći interes za samoobrazovanje i daljnje obrazovanje.

Metode

Istraživanje se temelji na deskriptivnoj i kauzalno-neeksperimentalnoj metodi empirijskog pedagoškog istraživanja. Odgovori ispitanika analizirani su na deskriptivnoj razini i uz pomoć inferencijalne statistike. Razlike među skupinama utvrđene su neparametrijskim testovima. Odgovori na otvorena pitanja analizirani su s pomoću niza klasifikacijskih kategorija.

Uzorak

Istraživanje smo proveli na neslučajnom uzorku učitelja iz cijele Slovenije. Anketni upitnik ispunila su 122 učitelja, a u analizu su uključeni samo potpuno ispunjeni odgovori (N=84). U nastavku (Tablica 1) prikazujemo distribuciju prema spolu, dobi i radnom stažu.

Tablica 1. Distribucija sudionika istraživanja prema dobi, spolu i radnom stažu

Spol	f	f%
Muški	14	16,7
Ženski	70	83,3
Dob	f	f%
Do 30 godina	0	0
Između 31 i 40 godina	18	21,4
Između 41 i 50 godina	27	32,1
51 i više godina	39	46,4
Radni staž	f	f%
1-5 godina	10	11,9
6-10 godina	7	8,3
11-15 godina	11	13,1

16-20 godina	8	9,5
21-30 godina	19	22,6
30 godina i više	29	34,5
Ukupno	84	100

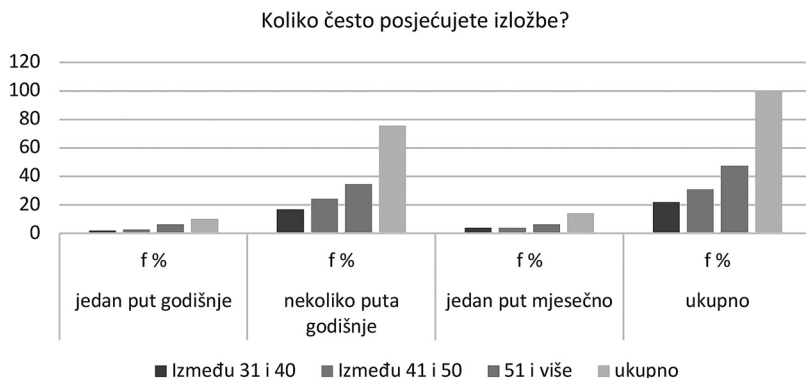
Tablica 1 pokazuje da je većina učitelja likovne kulture koji su sudjelovali u istraživanju (83,3 %) ženskog spola, a samo 16,7 % su muškarci, što je i očekivano s obzirom na feminizaciju učiteljske profesije. Što se tiče dobi, možemo vidjeti da niti jedan učitelj u uzorku nije bio mlađi od 30 godina, kao i da gotovo polovica učitelja ima 51 godinu i više (46,4 %). Najviše je učitelja koji predaju 30 i više godina (34,5 %), slijede učitelji koji predaju između 21 i 30 godina (22,6 %), zatim učitelji koji predaju između 11 i 15 godina (13,1 %). Slijede oni koji predaju od 1 do 5 godina (11,9 %) i na kraju 9,5 % učitelja (16 do 20 godina) i 8,3 % učitelja (6 do 10 godina). Uzorak istraživanja nije ravnomjerno raspoređen u segmentu spolova stoga nas ova varijabla u istraživanju nije zanimala. Uzorak istraživanja prema dobi i radnom stažu prilično je ravnomjerno raspoređen i uravnotežen. Zbog situacije sa zapošljavanjem učitelja likovne kulture u slovenskom obrazovnom sustavu varijable dob i radni staž zasebno su nas zanimale s obzirom na to da starija dob učitelja ne znači više radnog staža.

Rezultati i rasprava

Kroz rezultate anketnog upitnika dobili smo uvid u zainteresiranost učitelja za praćenje likovno-umjetničke prakse i za samoobrazovanje. Rezultate prema dobi i radnom stažu predstavili smo zasebno.

Analiza rezultata prema dobi

Prvo ćemo predstaviti rezultate odgovora gdje nas je zanimalo koliko često učitelji likovne kulture posjećuju izložbe (Grafikon 1). U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

Grafikon 1. Učestalost posjećivanja izložbi

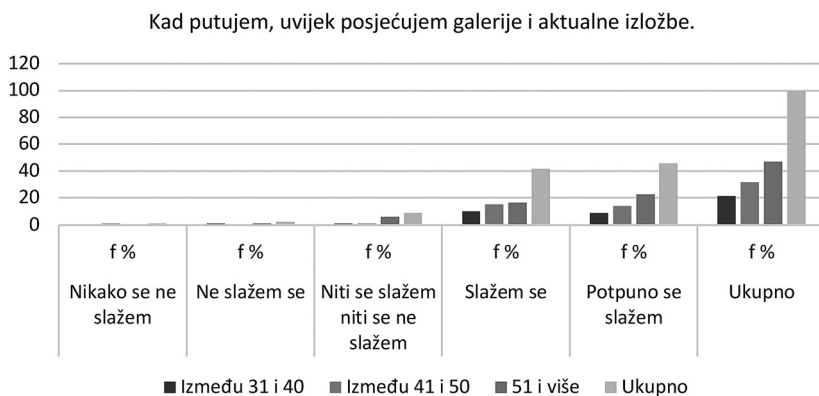
Grafikon 1 prikazuje distribuciju odgovora na pitanje koliko često učitelji posjećuju izložbe. Ističe se odgovor *Nekoliko puta godišnje* (75,6 %). Znatno manje zastupljen je odgovor *Jednom mjesečno* (14,1 %), što se može smatrati redovnim posjećivanjem izložbi. Odgovore *Nikada* i *Jednom godišnje* učitelji nisu odabrali stoga nisu prikazani u grafikonu. Svjesni smo da su ovi odgovori nešto manje objektivni i da su ispitanici mogli odgovore donekle prilagoditi, no ipak možemo reći kako su rezultati sasvim zadovoljavajući i da ukazuju na predanost likovnih pedagoga praćenju aktualnih događanja i izložbi. Iz dobivenih rezultata možemo zaključiti kako učitelji likovne kulture u zadovoljavajućoj mjeri prate aktualna zbivanja na likovno-umjetničkoj sceni te da su svjesni važnosti samoedukacije.

Tablica 2. Učestalost posjećivanja izložbi, distribucija prema dobi sudionika istraživanja. U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

Koliko često posjećujete izložbe?	Dob	N	$\acute{R}$	K-W test	
				χ^2	P
	Do 30	0	0	0,646	0,724
	Između 31 i 40	17	42,21		
	Između 41 i 50	24	39,58		
	51 i više	37	38,20		
	Ukupno	78			

Rezultati Kruskal-Wallis testa (K-W test) za utvrđivanje razlika prema dobi ispitanika kod pitanja *Koliko često posjećujete izložbe?* (Tablica 2) pokazuju ravnomjernu raspodjelu odgovora među dobnim skupinama uz vrlo male razlike koje nisu statistički značajne. Na temelju rezultata možemo potvrditi H_{st1} : *Učitelji su jednako angažirani u praćenju aktualnosti, bez obzira na dob*. Analizirajući dob u pitanju koliko često posjećuju izložbe nismo uočili statističke razlike, ali vidimo kako je ipak više odgovora u skupini učitelja u dobnj skupini između 31 i 40 godina. Možda je ova skupina i malo otvorenija za praćenje aktualnosti na društvenim mrežama, neke informacije do njih lakše dopiru pa je možda i njihov angažman za posjećivanje galerija nešto veći.

Određena predanost umjetnosti može se odraziti i u načinu života zbog čega nas je posebno zanimalo prate li učitelji likovne izložbe i u svoje slobodno vrijeme. Grafikon 2 prikazuje rezultate odgovora sudionika na pitanje posjećuju li na svojim putovanjima galerije i aktualne izložbe. Rezultati uključuju postotke odgovora prema dobnim skupinama.

Grafikon 2. Stupanj slaganja sudionika istraživanja s tvrdnjom: *Kad putujem, uvijek posjećujem galerije i aktualne izložbe*. U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

Iz Grafikona 2 možemo uvidjeti kako je značajan dio sudionika sklon povezivanju privatnog života s profesionalnim usavršavanjem, što uključuje i posjete galerijama tijekom putovanja. Ukupan udio sudionika koji se slaže s tvrdnjom da tijekom putovanja posjećuje galerije i

aktualne izložbe je nešto ispod 90 %, što je zaista pozitivno i pozdravljamo takav angažman učitelja. Samo mali dio učitelja (8,9 %) nije se mogao opredijeliti glede ove tvrdnje. Iz rezultata možemo zaključiti kako su učitelji u znatnoj mjeri posvećeni posjećivanju galerija i muzeja i na putovanjima te su tome spremni posvetiti posebno vrijeme.

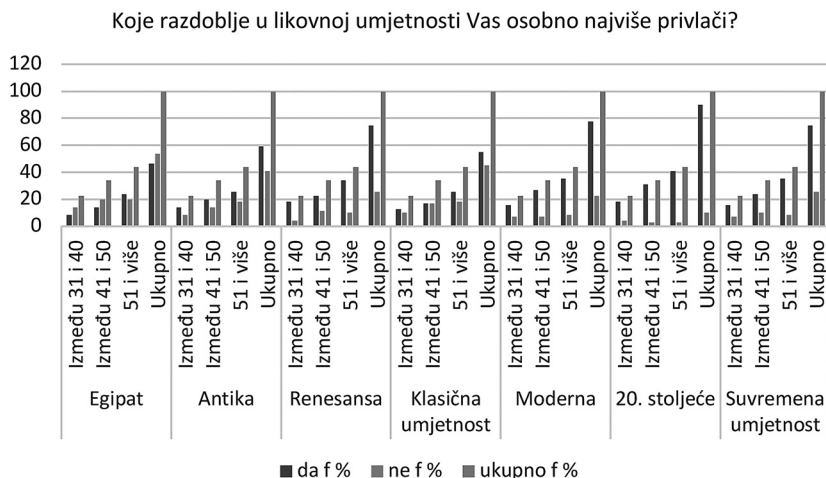
Statistička analiza (Tablica 2) također pokazuje da se ne mogu uočiti statistički značajne razlike između dobi učitelja u navedenoj tvrdnji. Učitelji u dobnim skupinama između 31 i 40 godina, između 41 i 50 godina te u skupini od 51 i više godina u podjednako mjeri biraju slične izjave (u potpunosti se slažem; slažem se). I ovim rezultatom možemo potvrditi H_{st1} : *Učitelji su jednako angažirani za praćenje trenutnih događaja bez obzira na dob.*

Tablica 2. Odgovori na tvrdnju: *Kad putujem, uvijek posjećujem galerije i aktualne izložbe*, distribucija prema dobi sudionika istraživanja. U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

	Dob	N	R	K-W test	
				χ^2	P
Kad putujem, uvijek posjećujem galerije i aktualne izložbe.	Do 30	0		0,099	0,952
	Između 31 i 40	17	38,59		
	Između 41 i 50	25	40,34		
	51 i više	37	40,43		
	Ukupno	79			

Likovna umjetnost po svojim je stilskim karakteristikama izrazito specifična, a svaki stil/razdoblje privlači promatrača na poseban način. Za učitelje likovne kulture osobito je važno da u svom stručnom nastavnom radu ne pokazuju izrazitu sklonost određenom stilu/razdoblju jer to može nepovoljno utjecati na učenike. Važno je da se na neki način uspostavi jednaka pedagoška predanost svim stilovima/razdobljima i kao rezultat toga prenese na pedagoški rad. Pri tom posebno mislimo na suvremenu umjetnost jer smatramo da ona kod starijih učitelja može biti manje zastupljena i, ako je ne poznaju dovoljno, vrlo brzo mogu prema njoj razviti negativan stav. Iz tog smo razloga osmislili pitanje o tome koje razdoblje/stil najviše privlači učitelje likovne kulture. Prvo prikazujemo rezultate vezanih strukturnih postotaka (Grafikon 3), a ka-

snije ćemo prikazati statističku obradu sa stajališta razlika među dobnim skupinama učitelja likovne kulture.

Grafikon 3. Broj (f) i strukturni postotci (f%) odgovora na pitanje *Koje razdoblje u likovnoj umjetnosti Vas osobno najviše privlači?* U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

S obzirom na interes za pojedino stilsko razdoblje u likovnoj umjetnosti, na temelju dobivenih odgovora može se zaključiti kako su učitelji znatno zainteresirani za renesansu (74,6 %), suvremenu likovnu umjetnost (74,6 %), modernu umjetnost (77,5 %), a najvećim dijelom za umjetnost 20. stoljeća (90,1 %). Učitelji su najmanje interesa iskazali za egipatsku umjetnost (46,5 %). Valja napomenuti kako su učitelji mogli izabrati više odgovora za ponudene stilove/razdoblja. Rezultati ukazuju na to da učitelji uspostavljaju ravnopravan odnos prema svakom razdoblju. Pogledajmo statističku analizu i sa stajališta razlika među dobnim skupinama.

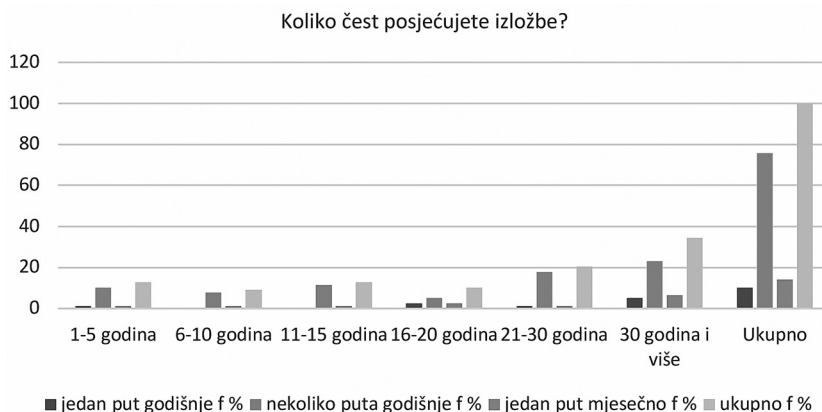
Tablica 3. Odgovori na pitanje *Koje razdoblje u likovnoj umjetnosti Vas osobno najviše privlači?*, wrezultat Kruskal-Wallis testa (K-W test). U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

Dob		Ř		Ř		Ř		Ř
31 - 40	Egipat	41,63	Antika	41,63	Renesansa	35,44	Klasična umjetnost	36,25
41 - 50		40,08		40,08		40,34		38,50
51 i više		33,74		33,74		36,35		35,13
Ukupno								
		$\chi^2= 2,637$; P= 0,268		$\chi^2= 0,071$; P= 0,965		$\chi^2= 0,071$; P= 0,965		$\chi^2= 0,485$; P= 0,785
31 - 40	Moderna	40,41	20. stoljeće	41,71	Suvremena umjetnost	40,18	Ostalo	40,50
41 - 50		36,60		38,04		41,16		37,46
51 i više		35,64		37,24		35,71		38,26
Ukupno								
		$\chi^2= 1,085$; P= 0,581		$\chi^2= 1,916$; P= 0,384		$\chi^2= 1,786$; P= 0,409		$\chi^2= 1,328$; P= 0,515

Razlike u odgovorima o razdobljima likovne umjetnosti koja učitelji likovne kulture najviše privlače nisu statistički značajne. Možemo primijetiti razliku između učitelja u dobnoj skupini između 31 i 40 i između 41 i 50 godina u odnosu na najstariju skupinu. Oni pokazuju manje interesa za suvremenu likovnu umjetnost, umjetnost 20. stoljeća i modernu umjetnost. Možemo zaključiti da ova razdoblja nešto više privlače mlađe učitelje, iako su razlike zanemarive stoga moramo odbaciti hipotezu H_{st2} : *Ovisno o interesu vezanom uz različita stilska razdoblja, učit ćemo razlike među učiteljima, odnosno predviđamo da će mlađi učitelji iskazivati više afiniteta prema modernoj i suvremenoj likovnoj umjetnosti.*

Analiza rezultata s obzirom na radni staž

Tijekom posljednjih petnaestak godina stanje na području zapošljavanja mladih učitelja likovne kulture u Sloveniji prilično je loše. Iz tog se razloga radni staž ne poklapa s dobi, već je čest slučaj da je učitelj likovne kulture u dobnoj skupini između 40 i 50 godina s manje od 10 godina radnog staža. Ovaj smo aspekt odlučili posebno istražiti. Prvo prikazujemo rezultate vezane uz pitanje koliko često učitelji likovne kulture posjećuju izložbe, odnosno strukturne postotke na grafičkom prikazu (Grafikon 4).

Grafikon 4. Odgovori na pitanje *Koliko često posjećujete izložbe?*, distribucija prema radnom stažu. U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

Iz Grafikona 4 vidljivo je da učitelji pokazuju podjednak interes za posjećivanje izložbi i praćenje aktualnih događanja na području likovne kulture, neovisno o radnom stažu. Nekoliko puta godišnje izložbe posjećuje 75,6 % učitelja, a jednom mjesečno 14,1 % učitelja, što je ukupno 89,7 % učitelja koji redovito posjećuju izložbe.

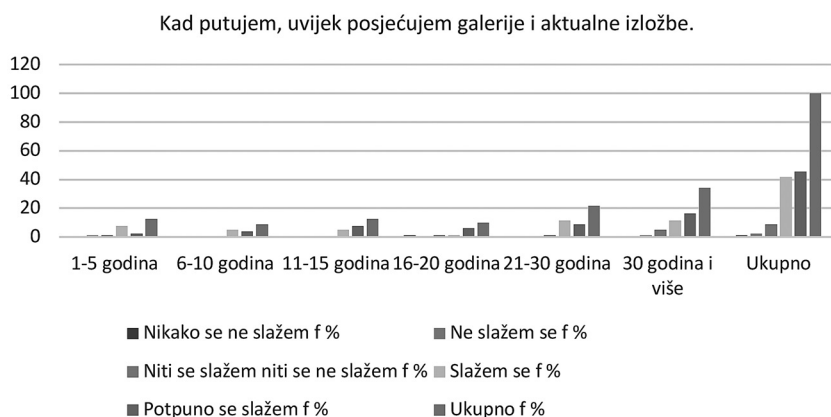
Tablica 4. Odgovori na pitanje *Koliko često posjećujete izložbe?* U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

	Radni staž	N	$\bar{R}$	K-W test	
				χ^2	P
Koliko često posjećujete izložbe?	1-5 godina	10	38,15	0,642	0,986
	6-10 godina	7	43,00		
	11-15 godina	10	41,50		
	16-20 godina	8	38,38		
	21-30 godina	16	38,09		
	30 godina i više	27	39,52		
	Ukupno	79			

Analiza Kruskal-Wallis testa pokazuje da ne postoje statistički značajne razlike među skupinama s različitim radnim stažom u učestalosti

posjećivanja izložbi. Sve skupine uključene u obradu pokazuju slične odgovore, tj. nekoliko puta godišnje. Temeljem dobivenih rezultata možemo potvrditi hipotezu H_{rs1} : *Pretpostavljamo da su učitelji jednako angažirani na praćenju trenutnih zbivanja u području likovnih umjetnosti, bez obzira na radni staž.*

Radni staž može utjecati na oblikovanje interesa kako u poslovnoj tako i u privatnoj sferi. Stoga nas je zanimalo postoji li povezanost između radnoga staža i interesa za posjećivanje galerija i muzeja tijekom slobodnoga vremena i na putovanjima.

Grafikon 5. Odgovori na tvrdnju *Kad putujem, uvijek posjećujem galerije i aktualne izložbe.* U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

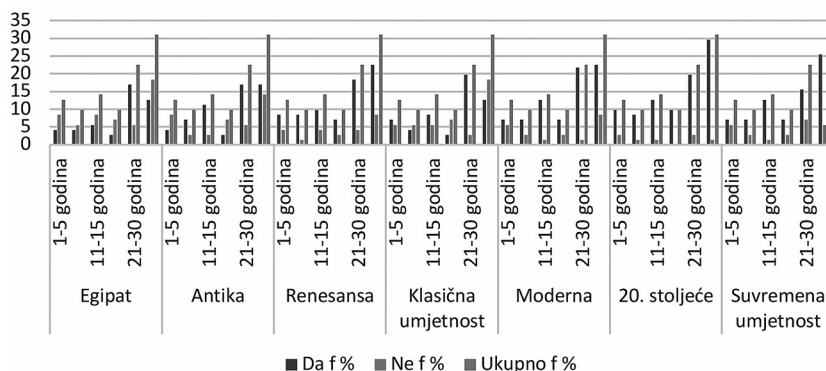
Grafikon 5 pokazuje da učitelji, neovisno o radnom stažu, pokazuju sličan interes za uključivanje posjeta galerijama i muzejima u izlete u privatno vrijeme. S tvrdnjom se složilo 41,8 % učitelja, a u potpunosti se složilo 45,6 % učitelja, što ukupno predstavlja 87,4 % učitelja. Odgovori ukazuju na angažman učitelja likovne kulture u praćenju aktualnih zbivanja u svijetu likovne umjetnosti, bez obzira na radni staž.

Tablica 5. Odgovori na tvrdnju *Kad putujem, uvijek posjećujem galerije i aktualne izložbe?* U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

	Radni staž	N	Ā	K-W test	
				χ^2	P
Kad putujem, uvijek posjećujem galerije i aktualne izložbe.	1-5 godina	10	29,45	4,093	0,536
	6-10 godina	7	41,79		
	11-15 godina	10	47,70		
	16-20 godina	8	42,81		
	21-30 godina	16	40,03		
	30 godina i više	27	39,74		
	Ukupno	79			

Rezultati Kruskal-Wallis testa nisu pokazali statistički značajne razlike među skupinama s različitim radnim stažom. Jedino odstupanje koje možemo uočiti pojavljuje se kod učitelja s najmanje radnog staža ($R = 29,45$; 1-5 godina) u odnosu na ostale ($R =$ između 39,74 i 47,70), i to s obzirom na to da je u ovoj skupini u odnosu na ostale skupine znatno više učitelja izabralo tvrdnju kako se u potpunosti slažu da tijekom putovanja posjećuju galerije.

Koje razdoblje u likovnoj umjetnosti Vas osobno najviše privlači?

Grafikon 7. Odgovori na pitanje *Koje razdoblje u likovnoj umjetnosti Vas osobno najviše privlači?* U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

Iz Grafikona 7 vidljivi su slični rezultati kao u analizi odgovora s aspekta dobi učitelja. I u ovom segmentu ispitanike najviše privlače renesansa (74,6 %), suvremena likovna umjetnost (74,6 %), moderna umjetnost (77,5 %) i umjetnost 20. stoljeća (90,1 %). Ne možemo tvrditi da postoji povezanost između radnoga staža učitelja i njihova interesa za pojedino umjetničko razdoblje.

Tablica 6. Odgovori na pitanje *Koje razdoblje u likovnoj umjetnosti Vas osobno najviše privlači?* U statističku obradu uključili smo samo potpuno ispunjene odgovore.

Radni staž		Ř		Ř		Ř		Ř
1-5 godina	Egipat	43,17	Antika	46,00	Renesansa	40,83	Klasična umjetnost	36,50
6-10 godina		39,64		32,29		33,79		41,07
11-15 godina		40,70		29,20		39,60		34,90
16-20 godina		44,93		47,71		37,75		46,21
21-30 godina		27,21		31,00		35,44		25,00
30 i više		38,54		37,65		37,75		40,85
	$\chi^2 = 7,607$; $P = 0,179$	$\chi^2 = 9,060$; $P = 0,107$	$\chi^2 = 1,216$; $P = 0,943$	$\chi^2 = 10,426$; $P = 0,064$				
1-5 godina	Moderna	45,22	20. stoljeće	42,60	Suvremena umjetnost	44,20	Ostalo	40,50
6-10 godina		39,43		40,43		39,86		40,50
11-15 godina		32,65		38,80		32,80		40,50
16-20 godina		39,43		35,00		43,25		35,75
21-30 godina		31,28		39,47		40,18		33,79
30 i više		38,13		36,58		35,33		40,50
	$\chi^2 = 6,203$; $P = 0,287$	$\chi^2 = 3,246$; $P = 0,662$	$\chi^2 = 4,125$; $P = 0,532$	$\chi^2 = 8,785$; $P = 0,118$				

Rezultat Kruskal-Wallis testa pokazuje da se niti u jednom od navedenih razdoblja ne mogu otkriti statistički značajne razlike između skupina s različitim radnim stažom. Odbacujemo hipotezu H_{rs2} : *Učitelji s više radnog staža pokazat će zanimanje za različita stilska razdoblja, dok će učitelji s manje radnog staža pokazati veći afinitet prema novijim stilskim razdobljima.* Moguće je uočiti tendenciju različitosti u razdoblju klasične umjetnosti i to u korist skupine između 21 i 30 godina, koja ovo razdoblje nije izabrala u značajnom omjeru kao ostali.

Analiza odgovora otvorenog tipa

Sudionicima smo ponudili mogućnost odgovora na pitanja otvorenog tipa. Željeli smo istražiti mišljenje učitelja likovne kulture o važnosti posjećivanja galerija i izložbi. Pitanje je glasilo *Posjećivanje*

izložbi smatram (napišite što vama osobno znači posjećivanje izložbi). Odgovore smo kategorizirali i prikazali prema učestalosti pojavljivanja.

Tablica 7. Klasifikacija kategorija odgovora na tvrdnju/pitanje *Posjećivanje izložbi smatram (napišite što vama osobno znači posjećivanje izložbi).*

Rang	Kategorije	f
1	Obrazovanje, širenje obzora, osobni razvoj	39
2	Praćenje aktualnih događanja	13
3	Nadahnuće, nove zamisli, ideje	12
	Opuštanje, duševna hrana, vrijeme za sebe	12

Anketirani učitelji najčešće ističu kako izložbe posjećuju u obrazovne svrhe, što ukazuje na želju za širenjem znanja i osobnim razvojem. Učitelji nadalje ističu praćenje aktualnih događanja. Posljednje mjesto zauzimaju dvije vrste odgovora: nadahnuće, nove zamisli, ideje i opuštanje, duševna hrana, vrijeme za sebe. Na temelju odgovora možemo zaključiti da učitelji vode računa o samoobrazovanju i osobnom profesionalnom razvoju. Izdvajamo neke od zapisa učitelja koji govore o stavovima i uvjerenjima pojedinaca o posjećivanju izložbi:

»Za mene to znači opuštanje, potvrdu vlastitog rada, potragu za novim zamislima i idejama, a posjete izložbama mojih učenika su jedinstvene jer učenicima, a i meni, puno znače.«

»Inspiraciju, širinu, biti u toku.«

»Nadogradnja mog znanja i upoznavanje s aktualnim smjernicama u likovnoj umjetnosti.«

»Posjetom izložbi obogaćujem svoj duh, širim obzore, u kontaktu sam s trenutnim stanjem duha u društvu koje se izražava kroz umjetnost. Samo tako mogu učenicima obogatiti nastavu i uvijek biti 'svjež'.«

»Širenje znanja, uvid u radove drugih autora, prikupljanje novih ideja.«

»Pogled u svijet umjetnosti, obrazovanje, stvaranje.«

»Osobno zadovoljstvo i širenje likovnog znanja.«

»Širenje obzora, informiranje o aktualnim trendovima u likovnoj umjetnosti.«

»Praćenje novosti i događanja u likovnoj umjetnosti.«

- »Za mene to znači veselje i radost, ali u principu je nužno za osobni i profesionalni napredak.«
- »Uvid u likovna zbivanja i motivacija za vlastito stvaranje.«
- »Informiranje, socijalizacija, obrazovanje.«
- »Kreativna inspiracija i opuštanje.«
- »Hrana za dušu, osobni razvoj, inspiracija.«
- »Širenje znanja, pronalaženje ideja za vlastiti rad, praćenje aktualnih događanja.«

Zaključak

Na temelju gore navedenih odgovora i potvrđenih hipoteza H_{st1} (*Učitelji su jednako angažirani za praćenje trenutnih događaja bez obzira na dob*) i H_{rs1} (*Pretpostavljamo da su učitelji jednako angažirani na praćenju trenutnih zbivanja u području likovnih umjetnosti, bez obzira na radni staž*) moramo odbaciti hipoteze H_{st3} (*Pretpostavljamo da će mlađi učitelji pokazati veći interes za daljnje obrazovanje ili samoobrazovanje*) i H_{rs3} (*Pretpostavljamo da će učitelji s manje radnog staža pokazati veći interes za samoobrazovanje i daljnje obrazovanje*). Naime, odgovori svih učitelja upućuju na to da je posjećivanje izložbi neophodno za profesionalni razvoj pojedinca. Ujedno, posjećivanje izložbi predstavlja poticaj i motivaciju za učiteljev rad u nastavi i za vlastitu kreativnu praksu na temelju koje učitelji često osmišljavaju sadržaje za implementaciju u pedagoški proces. Na temelju gore iznesenih rezultata možemo potvrditi opću hipotezu H_{sp} : *Učitelji likovne kulture aktivno prate zbivanja na likovnom-umjetničkom području posjećujući izložbe*.

Istraživanje je rasvijetlilo važan segment u području nastave likovne kulture, a to je praćenje aktualnih sadržaja, spremnosti za stručno usavršavanje s gledišta radnog staža i dobi učitelja. Svjesni smo da dobiveni rezultati ne odražavaju stvarno stanje te da bi bilo potrebno detaljnije istražiti kako bi se mogli donijeti objektivni zaključci. Također bi bilo zanimljivo iz pozicije učenika provjeriti sadržaje koje smo ovdje istraživali te provesti dubinske intervjuje s učiteljima. To je svakako tema koja otvara nova pitanja i važna je za kvalitetnu nastavu likovne kulture.

Literatura

- Ching, Chor Twardzik (2017), *Changing Perspectives: Contemporary Art Practices in Primary and Secondary Art Classrooms*. Dostupno na: http://papers.iafor.org/wp-content/uploads/papers/ece2017/ECE2017_36392.pdf [10. 6. 2021.]
- Duh, Matjaž (2004), *Vrednotenje kot didaktični problem pri likovni vzgoji*, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta Maribor.
- Duh, Matjaž i Kozjek Varl, Katja (2017), »Monitoring the success of the integration of contemporary art practises in elementary art curriculum«, *Ensayos: Revista de la Facultad de Educacion de Albacete*, 32(2), str. 107–119.
- Hardy, Tom (2006), *Art Education in a Postmodern World: Collected Essays*, Bristol, UK, Portland, USA: Intellect.
- Herzog, Jerneja i Duh, Matjaž (2013), »Examples of applying contemporary art practices in the visual arts curriculum in grammar schools«, *Croatian Journal of Education*, 15(1), str. 55–69.
- Herzog, Jerneja (2017), »Creativity abilities of seventh grade pupils in Slovenian elementary schools«, *Nova prisutnost*, 15(3), str. 363–375.
- Herzog, Jerneja, Duh, Matjaž i Krašovec Bojana (2017), »Modern art in the function of developing ecological awareness« u: Celec Robert, *Development of Ecological Responsibility*, Hamburg: Verlag Dr. Kovač, str. 93–106.
- Kemperl, Metoda (2013), »Sodobna umetnost in državljsanska vzgoja – vprašanje mogočih medpredmetnih povezav na vsebinski ravni«, *CEPS Journal*, 3(1), str. 114–118.
- Kozjek Varl, Katja i Duh, Matjaž (2017), »Prikaz medpredmetnega povezovanja na primeru implementacije sodobne umetnosti v osmi razred osnovne šole«, *Revija za elementarno izobraževanje*, 10(4), str. 377–397.
- Kozjek Varl, Katja i Duh, Matjaž (2020), »Developing a positive attitude of pupils towards contemporary fine arts«, *Innovative Issues and Approaches in Social Sciences*, 13(2), str. 60–77.
- [MŠŠ] Ministrarstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (2011), *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*, Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport [30. 12. 2022].
- [MŠŠ] Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije (2011), *Učni načrt. Program osnovna šola. Likovna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo [30. 12. 2022].
- Tomljenović, Zlata (2015), »An interactive approach to learning and teaching in visual arts education«, *CEPS Journal*, 5(3), str. 73–93.
- Vahter, Edna (2016), »Looking for a possible framework to teach contemporary art in primary school«, *International Journal of Art & Design Education*, 35(1), str. 51–67.
- Vann, Paula (2017), »Effects of inclusion of contemporary artists/artworks within the core knowledge curriculum to increase student engagement«, *Action Re-*

- search Projects*. 6. Dostupno na: <http://digscholarship.unco.edu/arp/6> [30. 9. 2022].
- Venaläinen, Päivi (2012), »Contemporary art as a learning experience«, *Social and Behavioral Sciences*, 45, str. 457–465. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.582>
- Vrlič, Tomaž (2002), »Problemi sodobne pedagogike«, *Sodobna pedagogika*, 53(2), str. 1–14.
- Zupančič, Tomaž (2006), *Metoda likovnopedagoškega koncepta. Priročnik za učitelje*, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Zupančič, Tomaž i Velikonja, Andrej (2017), »Beneški bienale sodobne umetnosti in pouk likovne umetnosti v osnovni šoli«, *Revija za elementarno izobraževanje*, 10(2–3), str. 289–312.

HOW MUCH DO ART TEACHERS IN SLOVENIA FOLLOW ART? ANALYSIS BY AGE AND LENGTH OF SERVICE

Katja Kozjek Varl, Jerneja Herzog

High-quality art pedagogical work requires continuous further training for teachers and the observation of art practice and art exhibitions. As art changes, so does society and therefore schools. If the teacher wants to refresh the content and bring it closer to the students, he or she must follow the changes. In this article, we present part of a broader study in which we were interested in teachers' personal interest in monitoring art practice. The research was conducted on a sample of 84 upper elementary school art teachers from all over Slovenia (N=84). We analyzed teachers' interest in terms of age and length of service. We were interested in whether age and length of service are factors that influence the personal interest of art teachers and the continuation of their professional development. The results show that teachers, regardless of age and professional experience, show a similar interest in artistic practices.

Keywords: *personal interest; professional development; visual arts; elementary school*